

Поштовани народни посланици,

Пред вама се налази Едиција Корисне свеске. Ова едиција је настала као резултат заједничког рада на пројекту „Уједињеним снагама до политичког и економског оснаживања особа са инвалидитетом“, који је финансирао програм ЕИДХР Европске комисије, а спровео Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Србије, у партнерству са Националном организацијом особа са инвалидитетом Србије, уз подршку Националног демократског института, Тима за социјалну укљученост Владе Републике Србије и Групе 484, у периоду од априла 2013. до априла 2014. године.

Основни циљ пројекта био је да се повећа политичко учешће особа са инвалидитетом (ОСИ) и ојача улога организација ОСИ у креирању опште политике, која ће доприносити социјалној укључености особа са инвалидитетом у Србији.

Едиција Корисне свеске

Проф. др Маријана Пајванчић

Скупштински надзор над спровођењем законских решења и праћење примене у пракси механизма и политика за реализацију усвојених стратешких циљева и принципа

Проф. др Маријана Пајванчић

**Скупштински надзор над
спровођењем законских решења и
праћење примене у пракси
механизама и политика за
реализацију усвојених стратешких
циљева и принципа**

Београд 2014.

Скупштински надзор над спровођењем законских решења и праћење примене у пракси механизма и политика за реализацију усвојених стратешких циљева и принципа

Аутор публикације:

Проф. др Маријана Пајванчић

Издавач:

Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Србије
11040 Београд, Миленка Веснића 3
Тел/фах: + 381 11 367 53 18, + 381 11 367 53 17
е-маил: office@cilsrbija.org
www.cilsrbija.org

За издавача:

Гордана Рајков, председница

Лектура и коректура

Мимица Живадиновић

Припрема и дизајн:

Штампа:

Тираж: 300

Београд, 2014.

Изјава ограничења одговорности:

Публикација Политичко учешће особа са инвалидитетом у креирању опште политике, као доприносу социјалној укључености особа са инвалидитетом у Србији настала је у оквиру пројекта „Уједињеним снагама до политичког и економског оснаживања особа са инвалидитетом“, а њено издавање финансирао је програм EIDHR Европске комисије и Национални демократски институт.

Мишљења и ставови изнети у овој публикацији су ставови аутора/ки и не преносе нужно ставове Европске комисије и Националног демократског института као донатора.

О Едицији Корисне свеске

Поштовани народни посланици,

Пред вама се налази Едиција Корисне свеске. Ова едиција је настала као резултат заједничког рада на пројекту „Уједињеним снагама до политичког и економског оснаживања особа са инвалидитетом“, који је финансирао програм ЕИДХР Европске комисије, а спровео Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Србије, у партнерству са Националном организацијом особа са инвалидитетом Србије, уз подршку Националног демократског института, Тима за социјалну укљученост Владе Републике Србије и Групе 484, у периоду од априла 2013. до априла 2014. године.

Основни циљ пројекта био је да се повећа политичко учешће особа са инвалидитетом (ОСИ) и ојача улога организација ОСИ у креирању опште политике, која ће доприносити социјалној укључености особа са инвалидитетом у Србији.

Специфични циљеви пројекта су били:

1. Сензибилизација чланова Парламента о концепту права ОСИ и испитивање могућности за успостављање интерпарламентарне групе за питања инвалидности у Народној Скупштини Републике Србије
2. Повећање учешћа и утицај ОСИ на ревизију и креирање нове законске регулативе из инвалидске перспективе, са посебним нагласком на економско оснаживање ОСИ
3. Промовисање политичког учешћа ОСИ и подршка дијалогу између организација ОСИ и локалних политичких партија у три неразвијене општине ради промовисања права и политичког учешћа ОСИ.

У разговору са народним посланицима, постало је јасно да постоји потреба да одабрани, релевантни, лако доступни материјали у вези са положајем особа са инвалидитетом у Србији, буду при руци народним посланицима и другим заинтересованим странама које се баве овим питањима, како би могли да их користе у свом раду.

Тако су настале Корисне свеске, којих у овој едицији има три, а обједињене су у јединствену публикацију.

У првој свесци, желели бисмо да вас упознамо са неким од досадашњих искустава и резултата у сарадњи између Парламента и организација особа са инвалидитетом и идејама за успешан наставак и унапређење те сарадње.

Друга свеска представља преглед прописа од значаја за особе са инвалидитетом, са посебним освртом на проблеме и приоритете у областима приступачности, образовања, здравствене заштите, запошљавања, социјалне заштите и сервиса подршке особама са инвалидитетом.

*Иванка Јовановић, НООИС,
Гордана Рајков, Центар за самостални живот ОСИ Србије
и др Дамјан Татић у Народној скупштини. Архива Центра за самостални живот особа са инвалидитетом Србије*

Трећа свеска бави се важном улогом коју Народна скупштина има у вршењу надзора над применом закона и стратегија, а које се, у великој мери, одвија у локалној заједници. Због тога је трећа свеска намењена успостављању бољих веза између парламентарца, организација особа са инвалидитетом и локалних самоуправа. У том сарадничком односу, неприкосновена је улога скупштинског надзора без кога изостаје праћење примене у пракси механизма и политика за реализацију стратешких циљева и принципа за које су гласали народни посланици. Центар за самостални живот особа са инвалидитетом Србије и Национална организација особа са

инвалидитетом Србије са својим чланицама и значајним ресурсима, искуствима и контактима у глобалном инвалидском покрету, отворени су за унапређење већ успостављених добрих сарадничких односа са представницима политичким партија, а посебно са посланицима у Народној скупштини Републике Србије и спремни да вам у сваком тренутку дају додатне потребне информације и примере из праксе.

Надамо се да ће вам Едиција Корисне свеске заиста бити од користи.

Срећан рад!

САДРЖАЈ

Увод.....	9
Нормативни оквир - шта на локалном нивоу и зашто?.....	10
Предлог одредби које би било пожељно укључити у нормативне акте локалне заједнице	10
1. Одредбе које се односе на остваривање права ОСИ на локалном нивоу које би требало уградити у статут општине.....	19
2. Шта би било потребно прецизирати пословничким одредбама?	27
3. Шта би било пожељно регулисати у одлуци општине која регулише начин избора органа месне заједнице или статутом месне заједнице?.....	31
ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ.....	32
Пример 1: Скупштинско тело за права ОСИ као стално радно тело скупштине локалне заједнице.....	32
Пример 2. Тело (особа) при општинском већу или при општинској управи	36
Пример 3. Комисија за права ОСИ коју образује председник општине.....	39
Пример 4. Лице које је у ЈЛС професионално ангажовано на пословима везаним за остваривање права ОСИ15 и као логистичка подршка раду институционалних механизма за остваривање права ОСИ који делују у локалној заједници	41
Пример 5. Меморандум о сарадњи локалних власти и удружења особа са инвалидитетом	44

Проф. др Маријана Пајванчић

Скупштински надзор над спровођењем законских решења и праћење примене у пракси механизма и политика за реализацију усвојених стратешких циљева и принципа

Београд 2014.

Увод

Ова Корисна свеска намењена је народним посланицама/цима као заступницама/цима народне воље, законодавцима али и вршиоцима надзора над спровођењем законских решења и примене у пракси различитих механизма и јавних политика којима се остварују законски и стратешки приоритети усвојени у Народној скупштини и реализују међународни принципи оличени у ратификованим конвенцијама.

Истовремено, ова свеска је намењена и представницама/цима локалних самоуправа који настоје да створе нормативне и институционалне претпоставке које представљају подесни оквир за реализацију политике једнаких могућности у локалној заједници – у средини која је грађанима и грађанкама најближа.

Због тога, ова свеска садржи информације о законском оквиру који се тиче заштите једнакости и равноправности особа са инвалидитетом у Србији, али и сасвим практична решења која помажу представницима локалних самоуправа да спроведу у дело актуелна законска решења.

Народна скупштина Републике Србије значајно је унапредила нормативне стандарде који афирмишу једнакост и равноправност грађана Србије. Ипак, ови релативно нови закони подразумевају постојање механизма који доприносе примени на локалу, што није увек једноставно уз све друге обавезе и горуће приоритете локалних самоуправа.

Ова Корисна свеска служи управо томе да, ослањајући се на искуства различитих јединица локалне самоуправе и њихових добрих решења, помогне оним локалним самоуправама које за решењима трагају.

Нормативни оквир - шта урадити на локалном нивоу и зашто?

Предлог одредби које би било пожељно укључити у нормативне акте локалне заједнице

Највећи број индивидуалних права грађана и грађанки остварује се у локалној средини у којој се непосредно задовољавају свакодневне потребе и интереси особа са инвалидитетом. То је разлог што институционалне аранжмане који се формирају на локалном нивоу треба прилагодити обавези локалних власти да и на локалном нивоу воде политику једнаких могућности за остваривање права и њихово уживање под једнаким условима и без дискриминације по основу инвалидитета.

Неке особе са инвалидитетом воле да играју, баш као и неке особе без инвалидитета

Први корак у том правцу је инкорпорирање институционалних аранжмана и пратећих процедура у статут општине, пословник скупштине локалне заједнице као и акте који регулишу статус и организацију месне заједнице.

Аргументација која говори у прилог установљавању институционалних механизма за остваривање права особа са инвалидитетом на локалном нивоу садржана је како у међународним документима, тако и у Уставу Републике Србије и Закону о спречавању дискриминације особа са инвалидитетом:

У Конвенцији о остваривању права особа са инвалидитетом посебно се наглашавају принципи које су земље потписнице овог документа прихватиле као полазиште на коме темеље своје активности у вези са правима особа са инвалидитетом, а који укључују:

- **Равноправност и недискриминацију** особа са инвалидитетом;
- **Обавезу државе да обезбеди пуно укључивање** особа са инвалидитетом у друштво као и њихово делотворно учествовање у социјалном животу, политичком животу као и у свим другим друштвеним активностима;
- **Стварање једнаких могућности учешћа** особа са инвалидитетом (жена и мушкараца) у остваривању људских права;
- **Стварање услова који обезбеђују могућност активног укључивања** особа са инвалидитетом у процесе доношења одлука посебно њихово активно учешће у процесу припреме као и процесу примене прописа, политика и мера као и других одлука везаних за питања која се непосредно односе на особе са инвалидитетом;
- **Приступачност** као основни предуслов за остваривање права без дискриминације;
- **Предузимање посебних мера** као инструмената вођења политике једнаких могућности како би се отклонила дискриминација особа са инвалидитетом и успоставиле једнаке могућности за остваривање слобода и права;
- **Обавезу укључивања организација** које окупљају особе са инвалидитетом у креирање и спровођење прописа који се односе на статус и права особа са инвалидитетом;

- **Обавезу државе да активно ради на поштовању принципа и примени права и слобода гарантованих Конвенцијом** као и да у том циљу доноси прописе и предузима друге мере неопходне за остваривање права особа са инвалидитетом.

Устав Републике Србије садржи више одредби релевантних за установљавање и изградњу механизма за остваривање права особа са инвалидитетом на локалном нивоу:

- Забрањује дискриминацију по било ком личном својству и изричито забрањује дискриминацију због психичког или физичког инвалидитета (члан 21. став 3);
- Обавезује општину и друге јединице локалне самоуправе да се старају о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских права, укључујући и права особа са инвалидитетом (члан 190. став 3);
- Обавезује све државне органе, па и органе који се образују у локалним заједницама да воде политику једнаких могућности како би се обезбедила равноправност у остваривању права и слобода (члан 15);
- Допушта могућност да се установе посебне мере ради постизања равноправности лица или групе лица које су суштински у неједнаком положају, и изричито прописује да се посебне мере које служе постизању равноправности и отклањању дискриминације не сматрају дискриминацијом (члан 21. став 4);
- Регулације право грађана на бесплатну правну помоћ која је део система заштите људских и мањинских права (члан 67);
- Гарантује право општине и других јединица локалне самоуправе да самостално, у оквирима које прописују Устав и закон, регулишу уређење и надлежност својих органа и јавних служби (члан 179) што општини даје могућност да својим прописима установи и институције које ће на локалном нивоу бити надлежне за остваривање права особа са инвалидитетом;
- Установљава надлежност општине на подручју људских права чији садржај укључује право општине да се стара о остваривању, заштити и унапређењу људских и мањинских

права (члан 190. став 3) и у том контексту и отклањање дискриминације и остваривање права особа са инвалидитетом;

- Особама са инвалидитетом гарантује посебне услове рада и посебну заштиту на раду (члан 60. став 5).

Закон о забрани дискриминације особа са инвалидитетом, уз општу забрану дискриминације ОСИ¹ и изричито прописивање да се дискриминацијом не сматрају посебне мере које се предузимају ради стварања једнаких могућности за остваривање права ОСИ, посебно наглашава:

- **Принцип једнакости** у остваривању права и обавеза;
- **Обавезу укључивања ОСИ у све сфере друштвеног живота** без дискриминације што укључује и одговарајуће обавезе органа локалне самоуправе;
- **Обавезу укључивања ОСИ у све процесе одлучивања** у којима се одлучује о њиховим правима и обавезама, па дакле, и процесе одлучивања који се одвијају на локалном нивоу у локалној заједници;
- **Обавезу органа јавне власти укључујући и органа који се формирају на нивоу локалне заједнице да ОСИ обезбеде једнаке могућности** уживања свих права и слобода;
- **Могућност доношења посебних аката** којима се прописују и установљавају посебне мере које доприносе стварању једнаких могућности за уживање свих слобода и права под једнаким условима што отвара могућност и органима локалне самоуправе да, у оквирима својих надлежности, и сами непосредно раде на стварању једнаких могућности и доносе посебне мере како би ОСИ могле у пуној мери и равноправно да остварују своја права у локалној заједници;
- **Обавезу органа локалне самоуправе да предузимају активности као и да креирају и усвајају посебне мере с циљем стварања једнаких могућности** за ОСИ и да у тим активностима обезбеде учешће ОСИ као и њихових удружења;
- **Обавезу јединица локалне самоуправе да подстичу оснивање служби подршке** за ОСИ ради повећања нивоа

¹ Особа са инвалидитетом

самосталности ОСИ у свакодневном животу и стварања могућности да несметано остварују своје слободе и права под једнаким условима;

- **Обавезу јединица локалне самоуправе да предузму мере да се физичка средина, зграде, јавне површине и превоз учине приступачним ОСИ.**

Закон о забрани дискриминације као општи антидискриминациони закон припада групи антидискриминационих закона. Поред основних и општих питања која се односе на заштиту од дискриминације, овај Закон такође регулише више питања значајних за остваривање права ОСИ, а која се посебно односе на органе јавне власти укључујући и органе локалне самоуправе. То се посебно односи на:

- **Забрану узнемиравања и понижавајућег поступања** које вређа достајанство лица или групе лица по основу инвалидитета као једног од личних својстава, посебно ако се тиме ствара страх или непријатељско, понижавајуће и увредљиво окружење (члан 12);
- **Тешке облике дискриминације** међу којима су, у контексту обавеза локалне заједнице у остваривању права особа са инвалидитетом посебно значајни следећи облици дискриминације: пропагирање или вршење дискриминације од стране органа јавне власти као и у поступцима пред органима јавне власти па и пред органима локалне самоуправе (члан 13. став 1. тачка 2); вишеструка или укрштена дискриминација по основу два или више личних својстава (члан 13. став 1. тачка 5) што органима локалне власти налаже да у остваривању својих надлежности посебну пажњу обратe на стварање услова за отклањање овог вида дискриминације; поновљена дискриминација (дискриминација која је извршена више пута) као и продужена дискриминација (дискриминација која се одвоја у дужем временском периоду) (члан 13. став 1. тачка 6) и др.
- **Дискриминацију у поступцима пред органима јавне власти** као посебан вид дискриминације у вези са којом Закон на општи начин гарантује свакоме право на „једнак приступ и заштиту својих права пред судовима и органима јавне власти” што локалној заједници налаже обавезу да

ОСИ обезбеди услове за једнак приступ свим органима који делују на нивоу локалне заједнице (члан 15. став 1) и експлицитно прописује да се „дискриминаторско поступање службеног лица, односно одговорног лица у органу јавне власти, сматра тежом повредом радне дужности” (члан 15 став 2), што би налагало да се у одговарајуће прописе органа локалне самоуправе унесу одредбе у складу са овим законским решењем.

- **Дискриминацију у пружању јавних услуга** као посебан облик дискриминације који се манифестује на подручју пружања јавних услуга уколико правно или физичко лице одбије да пружи услугу или за пружање услуге тражи испуњавање услова који се не траже од других лица, или уколико се у пружању услуга неоправдано омогући првенство другим лицу или групи лица, што би у контексту обавезе локалне самоуправе да се стара о остваривању права грађана и грађанки у локалној заједници налагало да се идентификују пружаоци јавних услуга као и да се актом локалне заједнице пропишу њихове обавезе у вези са пружањем јавних услуга ОСИ (члан 17. став 1).
- **Дискриминацију у коришћењу објеката** као посебан облик дискриминације чије отклањање органима локалне заједнице, поред осталог, налаже да, у оквима својих надлежности, створе услове под којима ће ОСИ имати могућност да остваре право на једнак приступ објектима у којима се налазе седишта органа јавне власти, објекти у области образовања, здравства, социјалне заштите, културе, спорта, туризма, објекти који се користе за заштиту животне средине, за заштиту од елементарних непогода и сл. (члан 17. став 2).
- **Дискриминацију у употреби и јавних површина** као посебан облик дискриминације чије отклањање органима локалне заједнице, поред осталог, налаже да, у оквирима својих надлежности, ОСИ обезбеде право на једнак приступ парковима, трговима, улицама, пешачким прелазима и другим саобраћајницама и сл. (члан 17. став 2).
- **Дискриминацију у области образовања и стручног оспособљавања** као посебан облик дискриминације чије отклањање органима локалне заједнице да, у оквирима својих

надлежности, налаже да стварају услова да ОСИ под једнаким условима омогући упис у васпитно - образовну установу, да им се омогући праћење наставе као и учешће у другим васпитним односно образовним активностима, као и да се отклони неједнако поступање према ОСИ или неоправдано прављење разлике према њима (члан 19. став 2).

- **Дискриминацију ОСИ** као посебан облик дискриминације коју, уз посебан Закон о заштити права особа са инвалидитетом регулише и Закон о забрани дискриминације који акценат ставља на поступање „противно начелу поштовања једнаких права и слобода особа са инвалидитетом у политичком, економском, културном и другом аспекту јавног, професионалног, приватног и породичног живота”, као и на „судску заштиту од дискриминације особа са инвалидитетом” (члан 26. ставови 1 и 3).
- **Установљавање институције Повереника за заштиту равноправности** као самостални и независан орган чије су надлежности везане за заштиту права на равноправност (чланови 28 – 35).
- **Судску заштиту од дискриминације** коју регулише овај Закон употпуњује систем заштите права особа са инвалидитетом.

Удружења ОСИ имају значајну улогу у заштити права ОСИ

Због значаја овог питања за практичну примену људских права ОСИ и њихову ефективну заштиту, а имајући у виду да су

одредбе Закона о забрани дискриминације допуњујуће, у односу на Закон о заштити права ОСИ, као и да је за практично деловање и свакодневну активност организација и удружења које делују на остваривању и заштити права ОСИ ово питање посебно значајно, укатко се износе најважнија питања у вези са судском заштитом од дискриминације међу којима су покретање судског поступка (ко има право да покрене поступак пред судом); природа судског поступка (у ком року је суд дужан да започне одлучивање по тужби); месна надлежност суда (ком суду се тужилац обраћа); терет доказивања (на коме је обавеза да доказује кривицу у споровима за заштиту од дискриминације); привремене мере (ко, под којим условима и у ком року има право да од суда захтева издавање привремене мере).

1. Покретање судског поступка: активну легитимацију има свако ко је повређен дискриминаторским понашањем (члан 41. став 1), али то право имају и Повереник за заштиту равноправности као и организација која се бави заштитом људских права, односно права одређене групе лица (члан 46. став 1), па дакле и организације цивилног друштва чија је мисија везана за остваривање права ОСИ.

За разлику од појединца који се тужбом обраћа суду јер је повређен дискриминаторским понашањем право Повереника за заштиту равноправности као и организација које се баве заштитом људских права, па и организације које делују на подручју остваривања права ОСИ, да се тужбом обрате суду ради заштите од дискриминације је ограничено само на одређене тужбе и може се остваривати само ако су испуњени Законом прописани услови.

Повереник за заштиту равноправности као и организације које се баве остваривањем и заштитом људских права ОСИ могу суду поднети само следеће тужбе:

- Тужбу којом се од суда тражи забрана извршења радње од које прети дискриминација, тужбу којом се од суда тражи забрана даљег вршења радње дискриминације, односно тужбу којом се од суда тражи забрана понављања дискриминације (члан 43. став 1. тачка 1);
- Тужбу којом се од суда тражи утврђење да је тужени дискриминаторски поступао према тужиоцу или другоме; (члан 43. став 1. тачка 2);

- Тужбу којом се од суда тражи да наложи извршење радње ради уклањања последица дискриминаторског поступања” (члан 43. став 1. тачка 3)
- Тужбу којој се од суда тражи објављивање пресуде донете поводом неке од претходно наведених тужби (члан 43. став 1. тачка 5).

Поред тога, услов за подношење ових тужбу, у случају када се дискриминаторско понашање односи искључиво на одређено лице, јесте прибављање његовог пристанка за подношење тужбе које се даје у писменом облику (члан 46. став 2).

Потребно је посебно нагласити да тужбу којом се од суда захтева накнада материјалне и нематеријалне штете може поднети само лице које је повређено дискриминаторским поступањем, али не и Повереник за заштиту равноправности нити то право има организација која се бави заштитом људских права или права ОСИ (члан 46. став 1).

2. Природа судског поступка у коме се одлучује о заштити од дискриминације је специфична. О заштити од дискриминације суд одлучује по хитном поступку (члан 41. став 2).

3. Месна надлежност суда у поступку у коме суд одлучује о заштити од дискриминације је постављена алтернативно, како би се тужиоцима олакшао приступ суду (члан 42). Поред суда који има општу месну надлежност да одлучује у овим споровима, месна надлежност установљава се и за суд на чијем је подручју седиште односно пребивалиште тужиоца. То конкретно значи да би се у случају када тужбу подноси, на пример, организација односно удружење особа са инвалидитетом као организација која се стара о заштити права особа са инвалидитетом, могла (позивом на овај члан Закона) затражити месна надлежност суда на подручју на коме ова организација има своје седиште.

4. Терет доказивања у тужбама за заштиту од дискриминације регулишу два посебна правила која су уједно и међународни стандарди у овој области, а која су карактеристична за антидискриминационо законодавство.

- Правило према коме је терет доказивања да није дошло до повреде начела једнакости односно повреде начела једнаких права и обавеза на туженом, а не на тужиоцу под

условим да тужилац „учини вероватним да је тужени извршио акт дискриминације” (члан 45. став 2).

- Правило да се тужени не може ослободити од одговорности доказујући да није крив, уколико је суд утврдио да је извршен акт непосредне дискриминације или је та чињеница неспорна међу странкама у спору (члан 45. став 1).

5. Право подношења захтева суду за издавање привремене мере имају сви субјекти којима Закон о забрани дискриминације признаје активну легитимацију пред судом, дакле, поред лица које је повређено дискриминаторским понашањем то су још и Повереник за заштиту равноправности као и организације које се баве заштитом људских права укључујући и организације које делују на подручју остваривања и заштите права ОСИ.

Рок за подношење овог захтева је широко постављен. Захтев за привременим мерама може се истаћи не само приликом подношења тужбе суду већ и у току трајања судског поступка као и по окончању судског поступка, дакле све до момента док не буде спроведено извршење судске одлуке (члан 44. став 1).

У предлогу којим се захтева издавање привремене мере подносилац предлога има обавезу да „учини вероватним” да је мера која се тражи неопходна како би се спречила опасност од насиља због дискриминаторског поступања, односно да би се спречила употреба силе или настанак ненадоднадиве штете (члан 44. став 2).

Суд о предлогу којим се тражи привремена мера одлучује без одлагања, а најкасније у року од 3 дана од дана пријема захтева (члан 44. став 3).

1. Одредбе које се односе на остваривање права ОСИ на локалном нивоу које би требало уградити у статут општине

1.1. Општа одредба која гарантује остваривање права, посебно права на равноправност и забрањује директну и индиректну дискриминацију ОСИ у локалној заједници

Одредба статута општине која ближе регулише шта укључује садржај обавезе општине да се стара о остваривању људских и ма-

њинских права, требало би да буде систематизована у оквиру уводних и основних одредби статута општине, јер је начелне природе.

Одредба би могла да гласи:

„У оквиру својих надлежности, општина се стара о остваривању права особа са инвалидитетом, обезбеђује њихову равноправност и забрањује директну и индиректну дискриминацију особа са инвалидитетом на подручју општине.“

1.2. Општа одредба која дефинише обавезу локалне заједнице да, у складу са Уставом и законом, а у оквирима надлежности локалне заједнице и њених органа води политику једнаких могућности ради остваривања равноправности ОСИ и остваривања њихових права

Вођење политике једнаких могућности не представља обавезу која се остварује само на нивоу Републике или аутономне покрајине већ је то обавеза и локалне општине, градова као јединица локалне самоуправе. Стога би у прописе који регулишу права и дужности локалне заједнице прописане Уставом и законом и ближе регулишу шта чини њихову садржину, требало инкорпорирати и конкретизовати обавезе локалне заједнице да води политику једнаких могућности у оквиру својих надлежности. Због своје опште природе ова одредба би требало да нађе место у општим и основним одредбама статута локалне заједнице.

Одредба би могла да гласи:

“ Општина је дужна да, у оквиру својих надлежности, води политику једнаких могућности ради остваривања права особа са инвалидитетом као и отклањања свих облика неравноправности или неједнакости у положају и правима.”

1.3. Одредба која прописује могућност утврђивања и доношења посебних мера у локалној заједници, у оквирима у којима се креће надлежност локалне заједнице

Посебне мере које се предузимају ради постизања равноправности лица или групе лица које су суштински у неједнаком положају су инструменти, којима се води политика једнаких могућности која је предуслов за равноправност у ефективном ко-

ришћењу уставом и законом гарантованих права ОСИ. Локална заједница је такође један од субјеката који има уставну обавезу да води политику једнаких могућности. Посебне мере чији је циљ постизање равноправности су инструмент за остваривање те политике. Стога и локална заједница, у оквиру својих надлежности, треба да има могућност да утврђује и доноси посебне мере како би се постигла равноправност ОСИ на локалном нивоу и у оквиру локалне заједнице. Поред тога, неопходно је статутом локалне заједнице и изричито прописати да се посебне мере не сматрају дискриминацијом и да немају дискриминаторну природу. У противном посебне мере би се могле оспоравати пред Уставним судом као дискриминаторне. У систематици статута општине, одредба о посебним мерама и њиховој недискриминаторној природи требало би да буде сврстана у уводне, основне одредбе јер је у питању генерално правило.

Одредба би могла да гласи:

„Општина, у оквиру својих надлежности, утврђује и доноси посебне мере ради отклањања или ублажавања суштински неједнаког положаја особа са инвалидитетом и свих лица која се налазе у таквом положају.“

Локална заједница и њени органи прописаће процедуре које обезбеђују активно учешће и укључивање особа са инвалидитетом и њихових удружења у процес одлучивања о привременим мерама чији је циљ да створе једнаке могућности за остваривање права особа са инвалидитетом у локалној заједници.

Посебне мере које општина предузима у оквиру својих надлежности, не сматрају се дискриминацијом.”

1.4. Обавезе општине и њених органа да се старају о заштити и унапређивању остваривању права и слобода особа са инвалидитетом

Устав начелно обавезује локалну заједницу и органе локалне самоуправе да се старају о заштити, унапређивању и остваривању људских и мањинских права и слобода у локалној заједници. Ову обавезу локална заједница остварује у оквирима својих надлежности, а на основу Устава, закона и статута локалне заједнице. Како је Уставна одредба начелна, а Закон о локалној самоуправи није ближе одредио њен садржај, статут локалне заједнице је

општи правни акт који би могао да ближе регулише садржај послова који се остварују у оквиру ове надлежности локалне заједнице као и да пропише начин њеног остваривања.

Одредба би могла да гласи:

“Општина се у оквиру својих надлежности стара о заштити и унапређивању остваривања људских и мањинских права на подручју општине.

Општински органи, у оквиру својих надлежности посебно:

- прате остваривање слобода и права ОСИ на подручју општине;
- предлажу и предузимају мере за унапређивање остваривања слобода и права ОСИ на подручју општине;
- предлажу и предузимају мере за заштиту слобода и права ОСИ, старају се о организовању и организују заштиту ових права у општини;
- старају се о успостављању, изградњи и реализацији једнаких могућности у локалној заједници за остваривање права ОСИ као и свих других лица или групе лица које су суштински у неједнаком положају на подручју општине, посебно вишеструко дискриминисаних лица или група лица.

Као интегрални део система заштите права ОСИ на подручју општине се установљавају службе подршке за ОСИ, заштитник права грађана (омбудсман) и служба бесплатне правне помоћи.”

1. Право на једнаке могућности учешћа у одлучивању о јавним пословима, посебно укључивање особа са инвалидитетом и њихових удружења у одлучивање о питањима значајним за њихов статус и остваривање права у оквиру локалне заједнице

Право особа са инвалидитетом да учествују у одлучивању о јавним пословима, посебно њихово право да буду укључени у одлучивање о питањима значајним за њихов статус и права која остварују у локалној заједници, као једно од основних демократских права претпоставља право особа са инвалидитетом да имају једнаке могућности да активно учествују у јавном животу локалне заједнице, посебно да буду укључени (појединачно као и преко

удружења кроз која делују) када се доносе одлуке значајне за њихов статус и права која остварују у локалној заједници. Локална заједница и сама има могућности да промовише активно учешће особа са инвалидитетом у политичком животу локалне заједнице као и да њихово активно учешће у политичком животу подстиче и посебним мерама. У овом контексту локална заједница може и посебно промовисати и подстицати учешће вишеструко дискриминисаних група у јавном животу.

Одредба би могла да гласи:

„Особе са инвалидитетом имају право да, непосредно, кроз своја удружења као и своје непосредно изабране представнике, активно, под једнаким условима и без дискриминације учествују у одлучивању о пословима из домена надлежности општине.

Општина, у оквиру својих надлежности, може прописати посебне мере ради остваривања права из става 1 овог члана. Посебним мерама, општина нарочито се подстиче учешће у јавном животу ОСИ као и вишеструко дискриминисаних група.

Општински органи су дужни да приликом избора, именовања и постављења о којима одлучују општински органи обезбеде заступљеност ОСИ. На свим изборним и именованим положајима у органима општине обезбеђује се заступљеност ОСИ.”

1.6. Установљавање институционалних механизма за остваривање права ОСИ у локалној заједници

Важан предуслов за вођење политике једнаких могућности у локалној заједници и обезбеђивање услова за остваривање права ОСИ, као и да се обезбеди активан ангажман на остваривању равноправности ОСИ јесу **институционални аранжмани** који укључују формирање институција (савети, тела, комисије и сл.) за остваривање права ОСИ на локалном нивоу. Основни задатак институционалних механизма за остваривање права ОСИ на локалном нивоу је да се старају о унапређењу и постизању равноправности ОСИ, као и реализацији њихових права у локалној заједници, у оквиру послова који су у надлежности локалне заједнице и њених органа.

Приликом опредељивања за конкретно решење које ће се установити у локалној заједници потребно је имати у виду два

подједнако важна захтева која треба ускладити и њихов однос оптимализовати:

Први је захтев да се локални механизми за остваривање права ОСИ формирају као део свеукупне структуре локалне власти како би имали могућност да непосредно суделују у одлучивању о питањима из надлежности локалне самоуправе (тело при скупштини општине), како би могли оперативно да суделују у процесу предлагања одлука као и да се непосредно ангажују на њиховој практичној примени (тело при општинској управи или као једна од служби председника општине / градоначелника) и како би могли да непосредно реагују у случају кршења забране дискриминације ОСИ или повреде права која статут и други прописи општине ОСИ (нпр. особа при канцеларији локалног заштитника права грађана – омбудсмана), као и да у месним заједницама активно и непосредно раде на остваривању равноправности и свих права ОСИ (нпр. контакт особа или тело при савету месне заједнице) и

Други је захтев за рационалним и ефикасним обликом организовања и деловања као и рационалним коришћењем локалних ресурса.

При избору конкретног решења пожељно је руководити се конкретним приликама и потребама у локалној заједници у којој се образује институционални механизам за остваривање права ОСИ. Полазећи од таквог приступа у статуту општине² треба начелно установити могућност формирања локалних институционалних механизма за остваривање права ОСИ, садржински конкретизовати и ближе одредити њихове основне надлежности, начелно гарантовати буџетску подршку за њихову активност и упутити на одлуку као општи акт који ближе регулише друга питања од значаја за статус, надлежности и начин рада институционалних механизма за остваривање права ОСИ на локалном нивоу.

² Закон о локалној самоуправи и Закон о забрани дискриминације ОСИ не регулишу институционалне механизме за остваривање права ОСИ на локалном нивоу. Ову материју би требало регулисати законом и тако обезбедити стабилност локалних механизма за остваривање права ОСИ како опстанак ових институција не би најдиректније зависио од промене скупштинске већине у локалној заједници. Поменути закони, међутим, не забрањују формирање оваквих институционалних механизма у локалној заједници. У условима када то закони нису регулисали, статут општине може поставити правни оквир за њихово установљивање на локалном нивоу

Одредба статута би могла да гласи:

“У општини се образују институционални механизми за остваривање права особа са инвалидитетом.

- *Институционални механизми за остваривање права ОСИ се старају о остваривању равноправности ОСИ као и њихових права у локалној заједници и у оквиру надлежности локалне заједнице активно суделују у одлучивању о питањима значајним за остваривање равноправности и права ОСИ, посебно вишеструко дискриминисаних особа и у том циљу:*

- *учествује у креирању, предлаже, разматра и даје мишљење на предлоге одлука и других прописа и општих аката општине, са становишта остваривања равноправности и права ОСИ и њиховог утицаја на положај и реализацију права ОСИ и вишеструко дискриминисаних особа у локалној заједници;*

- *учествује у креирању, предлаже, разматра и даје мишљење на стратешке документе општине (план и програм развоја општине; просторни и урбанистички планови; буџет; инвестициона политика и капитална улагања, запошљавање, информисање, култура, спорт и физичка култура и др.) са становишта остваривања равноправности и права ОСИ и утицаја који имају на њихов положај и права у локалној заједници;*

- *учествује у креирању, предлаже, разматра и даје мишљење о посебним мерама које општина предузима у оквиру својих надлежности ради унапређења равноправности ОСИ и успостављању једнаких могућности за остваривање њихових права у свим областима друштвеног живота, а нарочито унапређења равноправности вишеструко дискриминисаних особа;*

- *учествује у креирању индикатора и прати остваривање општинских прописа, стратешких докумената општине, буџета као и ефекте посебних мера на остваривању равноправности ОСИ и њихових права која се остварују у општини;*

- активно суделује у најширој јавности у оквиру локалне заједнице на промоцији принципа равноправности ОСИ, остваривању њихових права и превазилажењу стереотипа;

- *предлаже програме, организује и активно суделује у организовању перманентне обуке запослених у општинским службама на подручју остваривања равноправности ОСИ;*

- *иницира, предлаже, разматра предлоге и даје мишљење о предлозима за изборе и именовања у органе управљања и на руководећа места са становишта остваривања права на заступљеност и равноправно учешће ОСИ у политичком животу општине (општинска управа, јавне службе, управљачке структуре у школама, здравственим установама и установама социјалне заштите, установама културе и др.);*

- *прати поштовање и примену међународних стандарда о равноправности ОСИ и њихових права у локалној заједници у прописима, политици и мерама које предузима општина и њени органи нарочито у областима: образовања, здравства, рада и запошљавања, људским правима, учешћа у политичком животу и заступљености на местима одлучивања, финансијама и буџету, институцијама и др., јавно указује на кршење међународних стандарда и предлаже мере за њихово поштовање и примену;*

- *сарађује са локалним механизмима за остваривање права ОСИ у другим општинама;*

- *обавља и друге послове из домена надлежности општине, а који се односе на остваривање равноправности ОСИ и остваривање њихових права у општини, прописане Уставом, законом и статутом општине.*

Својом одлуком општина ближе регулише институционане механизме за права ОСИ који се образују у општини, одређује њихов састав, прописује начин избора њихових чланова, операционализује њихове надлежности, уређује организацију и начин рада и регулише друга питања од значаја за локални институционални механизам за остваривање права ОСИ.“

2. Шта би било потребно прецизирати пословничким одредбама?

Пословником скупштине општине и пословником локалног институционалног механизма за остваривање права ОСИ требало би регулисати следећа питања:

1. Организациона питања:

1.1. Установити стално радно тело скупштине општине за права ОСИ (и једнаке могућности).

Евентуално, ако постоје могућности установити место саветника/це председника СО за права ОСИ, која би била особа са инвалидитетом.

1.2. Регулисати број и структуру чланова/ца који улазе у састав овог тела.

Било би пожељно да то тело има две врсте чланов/ца: чланови/це који улазе у стални састав и чланови/це који улазе у проширени састав. Њихов статус би се разликовао. Чланови/це сталног састава би имали већи капацитет права. Они би имали право да учествују у одлучивању. Чланови/це проширеног састава би имали право да учествују у дискусији, да дају предлоге и подносе иницијативе, али не би имали право да учествују у одлучивању.

- Стални састав ових тела би био мешовит и њега би требало да чине и жене и мушкарци изабрани по принципу паритета (50% жена и 50% мушкараца) као и представници/це удружења ОСИ.

- Проширени састав би чинили експерти и експерткиње за поједине области с обзиром на тему која је на дневном реду. Било би потребно саставити листу експерата - познавалаца проблематике из области значајних за остваривање права ОСИ. Са те листе коју би требало унапред утврдити на седницу би се позивали познаваоци области која се разматра на седници (на пример: здравство, образовање, информисање, запошљавање и др.)

1.3. Регулисати поступак избора чланова/ца тела.

1.4. Ближе одредити послове и области које спадају у надлежности скупштинског радног тела за права ОСИ. Надлежност би било целисходно одредити следећи два основна критеријума:

- По областима (нпр. планови и програми развоја, локалне стратегије и стратешки документи, буџет, образовање, социјална заштита, здравствена заштита и др.)
- По квалитету и капацитету овлашћења (нпр. покретање иницијатива, подношење предлога, разматрање докумената и материјала који ће се наћи на дневном реду скупштине општине, давање мишљења о питањима која ће се разматрати на седници скупштине општине, учешће у одлучивању у тачно одређеним случајевима – првенствено када се ради о правима ОСИ и стратешки важним документима који непосредно утичу на њихов статус и права и сл.).

2. Процесна питања³ - установити и регулисати процедуре одлучивања које обезбеђују:

2.1. Институционални оквир и процесне претпоставке које омогућују да се под једнаким могућностима реализује право ОСИ и њихових удружења да, у складу са законом учествују у поступку одлучивања и доношења одлука који омогућује да се питања од значаја за њихов статус, права и потребе решавају равноправно, непристрасно, правично и у прихватљивом року.

2.2. Установити и регулисати сет минималних процесних стандарда који стварају повољан амбијент у коме је под једнаким могућностима омогућено равноправно учешће ОСИ и њихових организација у одлучивању као нпр:

- Право скупштинског тела за права ОСИ на једнак приступ свим информацијама и материјалима који су релевантни

³ Основна правила процедуре који се наводе у тексту могу се аналогно и уз минималне корекције применити и на позицију других институционалних механизма за остваривање права ОСИ. У тим случајевима процесна правила би била установљена пословником тела у оквиру којег се образује локални механизам за остваривање права ОСИ, или непосредно у пословнику о раду локалног механизма за остваривање права ОСИ.

за одлучивање и обавеза општинских служби да то обезбеде и доставе овом телу пре усвајања одлуке.

- Установити процедуре које обезбеђују редовно, благовремено и потпуно обавештавање радног тела о питањима за која се планира да се уврсте у дневни ред скупштинског заседања, користећи савремене технике комуникације.
- Обавеза предлагача одлуке да образложи свој предлог, као и да саставни део образложења буде везан и за сагледавање ефеката (потенцијалних последица) које ће примена одлуке имати на статус и права ОСИ.
- Успостављање процесних правила која се посебно односе на планирање активности и рада скупштине општине, која ће омогућити укључивање скупштинског тела за остваривање права ОСИ или барем председника/це овог тела у креирање агенде и питања која ће се наћи на дневном реду седнице скупштине општине.
- Процесна правила која укључују обавезе консултовања скупштинског тела за остваривање права ОСИ у обликовање локалних политика, креирање стратешких планских докумената локалне заједнице, процес креирања и усвајања буџета, усвајање одлука из оних области друштвеног живота које су посебно значајне за статус и права ОСИ а налазе се у надлежности локалне заједнице и њених органа.
- Установити посебна процесна правила која ће, у материји која чини надлежност скупштине општине, омогућити консултовање вишеструко дискриминисаних лица и њихово укључивање у процес одлучивања у општини посебно када се ради о одлукама које се непосредно односе на њихов статус и права.
- У зависности од питања које је на дневном реду и на образложени захтев скупштинског тела за остваривање права ОСИ, односно на захтев одређеног броја одборника/ца, отворити могућност да се у вези са питањима која су посебно значајна за статус и права ОСИ, у вези са конкретним питањем посебно организује консултовање удружења ОСИ.

Др Дамјан Татић, Михајло Пајевић и Видан Данковић на састанку о приступачности, пројекат Усклађивање законодавства са Конвенцијом УН, 2003. Београд

2.3. Ближе одредити начин остваривања консултација (форму у којој се консултације организују) и дефинисати, одредити обим и квалитет консултација који ближе одређује њихову природу⁴ и ситуира их у процес одлучивања уз јасно одређивање њихове улоге у том процесу. У зависности од питања које је на дневном реду скупштине општине као и зависно од тога какав утицај односно последице би одлука скупштине општине имала на права ОСИ, потребно би било конкретизовати и квалитет и обим овлашћења скупштинског тела за остваривање права ОСИ у процесу консултовања. Облици консултовања би могли бити:

- Организовање претходне расправе о предлогу;
- Захтев за организовањем јавне расправе о предлогу уз укључивање удружења ОСИ;
- Давање мишљења о предлогу;
- Подношење амандмана на предлог;

⁴ нпр. мишљење, иницијатива, предлог амандмана и сл.

- Подношење властитог предлога (иницијативе);
- Давање сагласности на одлуку и регулисање последица у случају када сагласност изостане: усвајање одлуке није могуће без сагласности (блокирање процеса одлучивања); враћање одлуке на поновно разматрање (процедура за излазак из блокаде процеса одлучивања);
- Право подношења захтева за расписивање општинског референдума (претходног, накнадног, факултативног, обавезног, саветодавног) уколико је неко питање посебно значајно за статус и права особа са инвалидитетом и др.

3. Шта би било пожељно регулисати у одлуци општине која регулише начин избора органа месне заједнице или статут месне заједнице?

У одлуци или другом општем правном акту којим општина регулише статус месних заједница, избор њихових органа и послове који су у њиховој надлежности, посебно када су у питању сеоске месне заједнице, било би корисно регулисати:

1. Могућност избора контакт особе задужене за питања везана за остваривање права ОСИ у месној заједници.
2. Као део правила која регулишу избор органа месне заједнице регулисати гарантовање равноправног учешћа ОСИ у одлучивању о пословима који спадају у надлежности месне заједнице.

ИНСТИТУЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗМИ ЗА ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

- примери могућности на локалном нивоу –

У овом делу представљени су различити модалитети институционалних механизма за остваривање права ОСИ који би могли бити формиран на локалном нивоу.

ПРИМЕР 1:

Скупштинско тело за права ОСИ као стално радно тело скупштине локалне заједнице

1.1 Састав

Састав скупштинског тела за права ОСИ требало би да задовољи више критеријума.

- Ово радно тело не би требало да има велики број чланова како би могло да ради ефикасно.

- У састав радног тела би требало да уђе одређени број одборника/ца.

- Било би неопходно у састав овог радног тела укључити представнике/це особа са инвалидитетом и њихових удружења, а по потреби и стручњаке/иње за области и питања која су посебно значајна за остваривање права особа са инвалидитетом. При томе се мора имати у виду нормативни оквир који је постављен у пословнику скупштине општине. У пословнику би требало установити могућност учешћа стручњака/иња у раду радних тела. Њихова позиција би се разликовала од позиције коју имају одборници чланови радног тела. Они, наиме не би имали право одлучивања односно не би могли да учествују у доношењу одлуке (закључка) радног тела већ би имали право да учествују у расправи која се води на седници радног тела, да изнесу своје предлоге, критике и сугестије у односу на питање које је у средишту расправе.

Постоји више могућности да се задовоље оба постављена критеријума:

1. Скупштинско тело би могло имати **две врсте чланова**. Једна група би били **одборници/це**. То би био **стални персонални састав тела**.⁵ У другој групи би били **представници/це удружења ОСИ (цивилни сектор), као и стрчњаци/киње**. Ови чланови/це би чинили **персонално променљив састав скупштинског тела** за остваривање права ОСИ. Број ових чланова био би унапред одређен (нпр. ако тело броји 10 чланова 4 места би припадала представницима/цама удружења особа са инвалидитетом).⁶

Ово решење захтева да се, позивајући се на Закон о забрани дискриминације ОСИ, **измени пословник скупштине општине или барем да се екстензивно протумаче одредбе овог пословника** како би се створила могућност да се одређени број места у саставу скупштинског тела за остваривање права ОСИ, резервише за учешће представника удружења лица са инвалидитетом како би се они укључили у рад овог скупштинског радног тела.

Уједно би требало **прецизирати и природу њиховог учешћа** у раду радног тела скупштине општине. У томе је посебно деликатно питање да ли је њихова позиција у радном телу иста као и позиција одборника/ца (пуноправни чланови који учествују и у одлучивању) или је за ове чланове/це скупштинског радног тела резервисано само право учешћа у расправи а не и право одлучивања.

Скрећемо пажњу да ће ово бити једна од озбиљних препрека и једно од питања које ће се, по нашем суду, тешко решити у општини, да ће у вези са тим бити неразумевања, позивања на праксу рада других радних тела и сл. Сугеришемо стога да се у аргументацији треба ослонити на одредбу Закона о забрани дискриминације ОСИ који прописује учешће представника удружења ОСИ у процес одлучивања о питањима која се тичу њихових права.

⁵ Статус свих сталних чланова овог радног тела би био идентичан и они се не би разликовали у погледу обима, садржаја и квалитета права која имају у процесу одлучивања.

⁶ Персонални састав представника удружења ОСИ не би био унапред стално одређен, већ би било потребно да удружења ОСИ утврде унапред листу особа које би се позивале на седнице, зависно од питања које ће бити у средишту разматрања, али свакако оне особе које ближе познају проблематику која се разматра у конкретном случају.

Решење које се разматра у вези са саставом радног тела скупштине може се показати као непрактично у примени, посебно због персоналног састава чланова/чланица који представљају удружења особа са инвалидитетом. Проблеми у практичној примени могу настати приликом избора представника који ће у радном телу скупштине општине представљати удружења особа са инвалидитетом. Само примера ради наводимо неке могуће проблеме у који могу настати у пракси: на пример, да ли се они бирају или делегирају; ако се бирају може се поставити питање ко одлучује о њиховом избору (да ли целокупно чланство или управљачка тела која руководе радом ових удружења), ко организује и спроводи изборе и др. Ако се делегирају чланови/це који у радном телу скупштине локалне заједнице представљају удружења ОСИ у пракси се могу појавити проблеми друге врсте као на пример, ко одлучује ко ће од представника удружења ОСИ бити делегиран на седницу; на основу којих критеријума се они делегирају; да ли ће бити довољно времена да се од заказивања, па до одржавања седнице одреде представници и колико ће њима остати времена за припрему и др.

Алтернатива која би могла помоћи да се смање, ако не и сасвим превазиђу практични проблеми је да **део чланова/ица буде стални (нпр. 2 од 4), а да два места буду слободна** како би се омогућило да се у рад укључе они који су најкомпетентнији и најбоље познају проблематику о којој ће се на седници радног тела расправљати.

2. Скупштинско тело за остваривање права ОСИ би имало **стални састав** али би се чланови/ице тога тела **разликовали по правима која имају у одлучивању**. Прву групу чинили би **одборници/це, а другу представници/це удружења ОСИ**. Ова друга група чланова/ца не би имала право да суделује у одлучивању. **Право одлучивања имали би само одборници/це**, док би представници удружења ОСИ имали право да учествују у расправи о изнетим предлозима, да подносе иницијативе и дају предлоге, да износе своје критичке ставове и мишљења о предлозима који ће се наћи на дневном реду скупштине општине.

1.2. Надлежности

Радно тело скупштине локалне заједнице за права особа са инвалидитетом би могло обухватити следеће надлежности:

- Разматра, предлаже и утврђује мишљење о предлозима одлука, других прописа и општих аката из надлежности скупштине, са становишта остваривања права особа са инвалидитетом;
- Разматра питања из надлежности скупштине која се односе на права особа са инвалидитетом; заузима о њима ставове и даје предлоге за њихово решавање;
- Разматра предлоге за изборе и именованја о којима одлучује скупштина, са становишта остваривања заступљености особа са инвалидитетом у јавном и политичком животу локалне заједнице (управа, јавне службе, просвета и др.), даје мишљење о предложеним кандидатима/кињама и даје своје предлоге;
- Подноси амандмане на предлоге одлука и мера на предлоге извршног одбора и других предлагача, посебно када се они односе на статус и права особа са инвалидитетом;
- Разматра предлоге и представке упућене скупштини са становишта остваривања права особа са инвалидитетом, предлаже скупштини и надлежним органима предузимање мера за решавање питања покренутих у представкама и обавештава подносиоце представки о предузетим активностима;
- Покреће иницира стратегије, политике и мере које доприносе унапређењу равноправности и остваривању права особа са инвалидитетом;
- Разматра годишње извештаје и заузима ставове о примени одлука и мера које се односе на остваривање равноправности и права особа са инвалидитетом;
- Разматра планове акција за унапређење равноправности особа са инвалидитетом и њихових права и подноси предлоге у вези са тим;
- Сарађује са другим радним телима скупштине у питањима из њихове надлежности, а која се односе на равноправност и права особа са инвалидитетом, а по потреби може одржати и заједничку седницу са другим радним телима скупштине;
- Предлаже скупштини формирање повременог (ад хок) радног тела (анкетни одбор, комисија) ради сагледавања

стања у остваривању равноправности особа са инвалидитетом, посебно вишеструко дискриминисаних особа као и њихових права као и ради утврђивања чињеница о појединим појавама или догађајима који се односе на права особа са инвалидитетом;

- Прати примену и интегрисање стандарда који се односе на равноправност особа са инвалидитетом, посебно вишеструко дискриминисаних особа и остваривање њихових права полова у актима и политици скупштине и извршног одбора, а нарочито у областима: образовања, здравства, рада и запошљавања, људским правима, приступачности; учешћа у јавном и политичком животу и заступљености на местима одлучивања; информисању; образовању; финансијама и др.
- Предлаже питања која се односе на равноправност особа са инвалидитетом и вишеструко дискриминисаних група и њихова права која треба размотрити на заседању скупштине.

ПРИМЕР 2:

Тело (особа) при општинском већу или при општинској управи

Механизми (институције) у локалној заједници за постизање равноправности и остваривање права ОСИ укључује не само институционалне облике деловања везане за скупштину локалне заједнице као опште и најшире, непосредно бирано представништво грађана/ки, већ и обликовање институционалних аранжмана у оквиру извршне власти на нивоу општине као и у општинској управи. То је важно јер се управо у општинској администрацији креирају и припремају одлуке о којима ће одлучивати скупштина, са једне стране и што се прописи које усвоји скупштина локалне заједнице, али и бројни други прописи које усвајају органи са централне или покрајинских власти спроводе и примењују од стране општинске администрације.

Остваривање равноправности и права ОСИ претпоставља не само могућност учешћа у процесу усвајања одлука, већ исто

тако и непосредно учешће у креирању садржаја одлука, политика и мера у које је потребно укључити и инкорпорирати садржаје који уважавају равноправност ОСИ и њихова права и располажу инструментима за њихову примену у свакодневной пракси. Отуда потреба да се установе институционални механизми не само у оквиру скупштине као њихова радна тела, већ и при извршној власти односно општинској управи.

И када се ради о институционалним механизмима који би се могли обликовати у оквиру извршне власти на локалном нивоу могући су различити институционални и организациони аранжмани и различита практична решења. То може бити на пример: **члан/ица општинског већа; особа која је на челу некога од посебних ресора општинске управе; међуресорско тело** које би омогућило сарадњу између различитих ресора општинске управе (одговорни појединац задужен у свакоме од ресора за питања равноправности полова); **посебна организациона јединица унутар неког од постојећих ресора или Савет општинског већа за равноправност ОСИ и остваривање њихових права** и др.

Поред тога, могуће би било формирати и **Канцеларију за остваривање права ОСИ** по угледу на Канцеларију за младе, Канцеларију за Роме или Канцеларију за локални економски развој.

С обзиром на величину, ресурсе и капацитете локалне заједнице било би добро оставити и ово као могућност иако је то вероватно најтеже остварљив облик организовања.

2.1. Састав

У случају да се институционални механизам за остваривање права ОСИ образује као тело (орган) **састав чланова/ица би требало да буде мешовит**. Чланови/ице овога тела требало би да буду **из различитих политичких странака**, али и **из различитих удружења особа са инвалидитетом као и из круга стручњака/киња**. Такође у саставу ових тела треба обезбедити **равноправну заступљеност жена и мушкараца** као и **заступљеност вишеструко дискриминисаних особа**.

2.2. Надлежности

Послови које би могло обављати тело за права ОСИ које се образује при општинском већу обухватају:

- разматрање и предлагање међуресорске политике и стратегије за подстицање и унапређење равноправности ОСИ и остваривање њихових права у локалној заједници;
- предузимање активности и предлагање увођења и установљавања посебних мера у областима у којима се креће надлежност локалне заједнице, а које доприносе остваривању стратегија за постизање равноправности ОСИ и остваривање њихових права;
- праћење примене и оцењивање учинака и ефеката посебних мера за постизање равноправности ОСИ и остваривање њихових права, најмање једном у току године, и обавештавање општинског већа и скупштине локалне заједнице о томе;
- праћење стања у вези са остваривањем равноправности ОСИ и остваривања њихових права и прикупљање података о показатељима који се односе на остваривање равноправности ОСИ као и остваривање њихових права и предлагање мера за унапређење равноправности ОСИ и потпунијег и ефикаснијег остваривања њихових права;
- утврђивање програма прикупљања, обраде и објављивања статистичких података у локалној заједници као и других база података који се прикупљају у локалној заједници а који су значајни за сагледавање равноправности ОСИ и показатељи су остваривања њихових права;
- надгледање примене и редовно објављивање извештаја о заступљености ОСИ на изабраним и именованим положајима у градским службама и јавним установама и службама;
- континуирано праћење и анализирање критеријума који се примењују приликом селекције у различитим процедурама избора и именовања на јавне послове у локалној заједници и предлагање мера за отклањање препрека које се негативно одражавају на избор и именовања ОСИ на ове положаје;
- разматрање програма и предлагање мера за подстицање, подршку и оспособљавање ОСИ и њихових удружења за учешће у јавном и политичком животу локалне заједнице;

- праћење процеса примене међународних стандарда који се односе на права ОСИ и њихово интегрисање у локалне стратегије и политике и остваривање на локалном нивоу;
- предлагање општинском већу питања од интереса за постизање равноправности ОСИ и остваривање права ОСИ за која сматра да их треба уврстити у дневни ред седница општинског већа одбора или скупштине локалне заједнице;
- обезбеђивање међуресорне сарадње на питањима равноправности ОСИ и остваривања њихових права у локалној заједници;
- сарађује са удружењима ОСИ;
- обавља и друге послове везане за остваривање равноправности ОСИ и њихових права у складу са Уставом, законом, статутом општине и општим актом општине који регулише надлежности локалног институционалног механизма за остваривање права ОСИ.

Уколико би се при општинском већу или органима општинске управе одредио само *појединац/јединка за питања равноправности ОСИ* и остваривања њихових права, што ће наравно зависити од конкретних прилика у свакој локалној средини, та особа би у опису послова које обавља имала послове који су напред побројани као послови тела које би се образовало при општинском већу или при органима локалне управе.

ПРИМЕР 3:

Комисија⁷ за права ОСИ коју образује председник општине

Предности да се изабере опција успостављања институционалног механизма за права ОСИ или сличног тела формираног при кабинету председника општине огледају се у следећем:

- повољна позиција овог тела у структури органа локалне самоуправе;

⁷ Или Савет или Канцеларија.

- могућност непосреднијег утицаја на креирање политика и доношење одлука;

- ефикаснији рад;

- могућност укључивања представника/ца удружења ОСИ и као и стручњака/киња у састав овог тела који могу подићи квалитет рада на питањима равноправности ОСИ и остваривања њихових права на локалном нивоу.

Као најзначајнији недостаци оваквог институционалног аранжмана могу се истаћи:

- мања видљивост у јавности;

- нетранспарентност процеса одлучивања и мањак демократских процедура посебно када се ради о непосреднијем учешћу ОСИ и њихових удружења у процесу доношења одлука на локалном нивоу као и могућностима њиховог утицаја на садржај одлука, стратегија и мера;

- чињеница да се ово тело оснива интерним актом председника општине (решење/одлука) што може довести у питање његов опстанак након избора друге личности на место председника општине;

- не постоје изграђени критеријуми који детерминишу састав овог тела, а персонални састав одређује председник општине који га оснива, што говори о одсуству демократских процедура при избору чланова. Ово тело могло би имати различите називе (на пример, комисија, савет, канцеларија).

3.1 Надлежности

Послови и задаци који би могли чинити садржај надлежности Комисије (Савета, Канцеларије) као једног од могућих институционалних механизма за остваривање права ОСИ у локалној заједници су:

- разматрање и предлагање интердисциплинарних, међуресурских политика и стратегија за унапређење равноправности ОСИ и остваривање њихових права на локалном нивоу;
- предлагање посебних мера за постизање равноправности ОСИ и остваривање њихових права на локалном нивоу;

- праћење примене посебних мера за унапређење равноправности ОСИ и оцењивање њихових ефеката;
- прикупљање података који се односе на равноправност ОСИ и једнаке могућности за остваривање њихових права у локалној заједници и по потреби организује истраживања;
- утврђивање програма прикупљања, обраде и објављивања статистичких података и других база података који се прикупљају на локалном нивоу, а који су од значаја за сагледавање стања у области равноправности ОСИ и остваривања њихових права;
- извештавање о заступљености ОСИ на изабраним и именованим функцијама на нивоу локалне заједнице;
- предлагање стратегија, посебних мера и програма за повећавање учешћа ОСИ и њихових удружења у јавном и политичком животу локалне заједнице као и оспособљавање и оснаживање ОСИ за учешће у јавном и политичком животу.

ПРИМЕР 4:

Лице које је у ЈЛС⁸ професионално ангажовано на пословима у вези са остваривањем права ОСИ⁹ и као логистичка подршка раду институционалних механизма за остваривање права ОСИ који делују у локалној заједници

За успешан и квалитетан рад институционалних механизма за остваривање права особа са инвалидитетом у локалној заједници неопходна је одређена стручна и континуирана логистичка подршка. Поред простора за рад и материјалних (финансијских) средстава која су неопходна за остваривање послова на којима су ангажовани институционални механизми за остваривање права особа са ин-

⁸ Јединици локалне самоуправе

⁹ Особа са инвалидитетом

валидитетом, један од важних елемената логистичке подршке њиховом раду је и **професионални ангажман најмање једног лица које би пружало помоћ у организовању рада и остваривању активности локалног институционалног механизма за остваривање права особа са инвалидитетом.**

4.1 Статус лица задуженог за права особа са инвалидитетом и оперативну подршку раду институционалних механизма за остваривање права особа са инвалидитетом

У локалној заједници би било пожељно отворити могућност и у акту о систематизацији радних места (у скупштинској администрацији или у општинској управи) одредити, зависно од конкретних могућности у свакој општини:

- Посебно радно место за особу која би била ангажована као саветница/саветник за остваривање права ОСИ као и за подршку раду институционалних механизма за остваривање права ОСИ (најмање висока школска спрема, најмање место самосталне саветнице и основна знања из области права ОСИ и практична искуства у раду на овим питањима).

- У оквиру постојеће систематизације радних места, руководећи се капацитетима локалне заједнице и запослених у њеним службама, а у оквиру неких других послова који су блиски проблематици остваривања права ОСИ (нпр. запошљавање и привреда; здравствена заштита, социјална заштита и сл.) дефинисали и послови везани за остваривање права ОСИ као и за пружање стручне и друге логистичке подршке у раду локалног институционалног механизма за остваривање права ОСИ.

4.2 Оквирни опис послова лица задуженог за права ОСИ у општини

Основни послови које би, у оквиру свог професионалног ангажмана, обављало лице задужено за остваривање права ОСИ и стручну подршку институционалним механизмима за остваривање права ОСИ у локалној заједници могли би да укључе:

- Старање о примени, праћење примене прописа локалне заједнице, као и посебних мера које се предузимају ради остваривања права ОСИ под једнаким условима и извештавање о уоченим проблемима у пракси.

- Анализирање прописа, стратегија, других докумената, као и посебних мера које усваја локална заједница и њени органи са аспекта укључивања потреба и уважавања права ОСИ и обавештавање институционалних механизма за остваривање права ОСИ на локалном нивоу.
- Иницирање измена и допуна прописа које усвајају органи локалне заједнице као и посебних мера, и у договору са институционалним механизмима за остваривање права ОСИ на локалном нивоу саставља предлоге измена, допуна или доношења нових прописа и прописа који недостају, односно посебних мера ако таквих мера нема или их је потребно допунити или мењати.
- По потреби као и на захтев институционалног механизма за остваривање права ОСИ на локалном нивоу прикупља податке релевантне за остваривање и заштиту права ОСИ у областима које су од непосредног интереса за остваривање права ОСИ у локалној заједници.
- Праћење рада, пружање стручне помоћи у раду, помоћ у планирању и организовању рада и активности институционалних механизма за остваривање и заштиту права ОСИ у локалној заједници.
- Организовање редовних периодичних обука запослених у локалној администрацији и службама при органима локалне самоуправе о питањима везаним за једнаке могућности остваривања и заштите права ОСИ у локалној заједници, посебно о сагледавању и укључивању потреба и права ОСИ у политике, стратегије и документе које усвајају органи локалне заједнице.
- Иницирање закључивања протокола о сарадњи између органа локалне самоуправе и других организација и тела задужених за остваривање права ОСИ на локалном нивоу.
- Информисање и саветодавне активности према органима и телима локалне самоуправе као и према институционалним механизмима за остваривање и заштиту права ОСИ на локалном нивоу, а у вези са питањима значајним за једнаке могућности остваривања и заштите права ОСИ у локалној заједници.

ПРИМЕР 5:**Меморандум о сарадњи локалних власти и удружења особа са инвалидитетом**

Једна могућност да се успостави, унапреди и продуби сарадња **између локалних власти и удружења особа са инвалидитетом** је и могућност да се са локалним властима **закључи меморандум** (нека врста јавне изјаве о добрим намерама коју потписују представници/це локалне власти и представници/це удружења особа са инвалидитетом) о сарадњи. То може бити први корак ка установљавању локалних механизма за права ОСИ.

У меморандуму би, између осталог, требало прецизирати:

- сагласност (консензус) потписника меморандума да се на нивоу локалне заједнице формирају институционални механизми за права ОСИ;

- субјекти који ће радити на припреми предлога за установљавање локалних механизма за права ОСИ;

- рок до кога треба припремити предлог;

- вођење јавне дебате о предлогу и посебно дебате у удружењима особа са инвалидитетом како би се прикупиле сугестије и мишљења изнета у вези са предлогом.

каталогизација

